

REZULTATELE SONDAJELOR DE LA DUDEȘTI ȘI UNELE PROBLEME ALE NEOLITICULUI DE LA SUD DE CARPAȚI

DE

EUGEN COMȘA

Pe teritoriul orașului București s-au făcut diferite descoperiri arheologice încă din secolul trecut, dar pînă de curînd în cartierul Dudești nu se cunoștea nici o descoperire de acest fel. Cartierul este situat înspre marginea de sud-est a orașului nostru, pe terasa din stînga riului Dimbovița. Pînă pe la jumătatea secolului al XIX-lea în această regiune mai era pădure de stejari. Despre resturile ei mai povestesc bătrînii și azi. Că au existat într-adevăr astfel de păduri pledează și faptul că pămîntul de sub solul vegetal este de culoare cafenie-roșcată caracteristică regiunilor de pădure.

Cercetările arheologice de suprafață au fost începute, în această parte a orașului, în primăvara anului 1946 și au fost continuate aproape an de an pînă astăzi.

În decursul cercetărilor de suprafață s-au descoperit mai multe puncte și așezări locuite de-a lungul istoriei vechi a regiunii. De pe suprafața terenului pe care au fost așezările s-au adunat cantități apreciabile de materiale arheologice de tot felul, în special fragmente ceramice. Bizuindu-ne pe materialele culese sîntem în măsură să precizăm epoca în timpul căreia au fost locuite punctele respective. Dintre obiectivele arheologice descoperite, mai important este acela situat chiar lîngă limita de sud-est a cartierului, pe locul numit « Malul Roșu ».

În anul 1946 au fost adunate de aici, adică de pe terenul situat în marginea terasei inferioare a riului Dimbovița, mai multe așchii și unelte de cremene de mici dimensiuni (microlite). Într-o altă periegheză (cercetare de suprafață) au fost scoase dintr-un mal, din imediata apropiere, mai multe fragmente ceramice de aspect primitiv. Cercetările ulterioare, dintre care unele efectuate de toți membrii seminarului de preistorie de la Facultatea de istorie din București, au dus de asemenea la culegerea unui mare număr de așchii și de unelte microlitice, împreună cu rare fragmente ceramice.

În ultimii ani, către limita de nord a așezării străvechi au fost clădite o serie de locuințe și se observă tendința de a se construi noi case pe

intreaga ei întindere. Pentru a se putea salva de la distrugere resturile obiectivului arheologic amintit, conducerea Muzeului național de antichități a luat hotărîre de a se executa sondaje preliminare pentru a fi în măsură să se lămurească sau cel puțin să se pună problemele legate de această stațiune. O cercetare de suprafață, efectuată la începutul lunii septembrie 1954, ne-a arătat că locuirea a fost mai intensă înspre marginea terasei, pentru că în acea parte s-a găsit pe o suprafață restrînsă de teren un grup mai numeros de așchii și unelte de cremene. În funcție de această aglomerație s-a fixat locul săpăturii. Drept urmare, în cursul lunilor septembrie și octombrie au fost săpate perpendicular pe linia de margine a terasei, către limita de sud-vest a așezării, trei șanțuri paralele lungi de cîte 20 m și late de cîte 1,30—1 m. Paralel cu săpăturile, prin cercetări de suprafață, s-a încercat delimitarea porțiunii de teren locuite în vechime. Pe baza așchilor și a uneltelor de cremene culese din diferite puncte se poate spune cu aproximație că resturile așezării se înșiruie de-a lungul marginii terasei pe o lungime de circa o sută de metri și pe o lățime de aproximativ o sută douăzeci de metri¹. Așadar, așezarea avea forma aproape pătrată sau rotundă. Prin aceasta stațiunea din Dudești se deosebește de celelalte așezări neolitice similare. Aspectul terenului ne permite să arătăm și unele dintre particularitățile așezării determinate pînă acum. Ea era situată pe o întindere netedă lingă marginea terasei, fără nici un sistem de apărare.

Prin săpăturile făcute s-au putut delimita mai multe gropi de forme și dimensiuni felurite, dar dintre ele numai asupra uneia se cuvine să ne îndreptăm atenția. Această groapă, mai curînd albiere, de formă oval-alungită, adîncită parțial în pămîntul viu, avea dimensiunile de $3 \times 1,50$ m și adîncimea maximă de 0,40 m față de nivelul de la care a fost ea săpată. Către o extremitate a gropii, pe fundul ei, au fost dezvelite resturile unei vetre de foc, deranjată încă în parte din vechime. Prin forma și aspectul ei de mozaic, ea nu se deosebește de celelalte vetre din așezările neolitice situate la sud de Carpații meridionali. Cu toate că dimensiunile gropii la care ne referim sînt relativ reduse, sîntem de părere, ținînd seama de vatra găsită *in situ*, că ne aflăm în fața unei gropi de bordei sau mai curînd a unei colibe cu podeaua puțin adîncită în pămînt. Bizuindu-ne pe forma adînciturii, putem presupune că acea colibă avea o formă alungită, poate ovală.

Din «groapa» amintită și din celelalte gropi găsite în lungul șanțurilor și în casete, au fost scoase la iveală numeroase materiale arheologice, mai cu seamă unelte, așchii mici de cremene și numeroase fragmente ceramice. Luînd în considerație faptul că pînă în prezent materiale de acest fel nu au fost publicate, socotim util ca în cele ce urmează să prezentăm caracteristicile lor principale.

Încă înainte de începerea săpăturilor s-a pus problema dacă într-adevăr uneltele microlitice sînt asociate cu ceramica sau dacă nu cumva avem de-a face cu două categorii de materiale total deosebite și anume: pe de o parte resturi de viață omenească documentate prin microlite, datînd din epoca protoneolitică, pe de alta așezarea cu materiale ceramice din epoca neolitică. Pentru a rezolva problema raporturilor dintre cele două serii de

¹ În precizarea dimensiunilor am avut în vedere și împrăștierea provocată de muncile agricole.

obiecte s-au făcut schițe la scară, pe care s-a notat locul de descoperire al tuturor așchiilor și uneltelor microlitice. După încheierea săpăturilor putem face precizarea că în toate cazurile în care s-a determinat o aglomerare de microlite, s-a observat că pe același loc există numeroase fragmente ceramice, legate împreună de o groapă sau de o mică albieră în teren. În schimb, în afara suprafețelor de aglomerare a cioburilor și microlitelor, s-au adunat aici și colo rare fragmente ceramice și așchii de cremene. Observațiile făcute ne îndreptățesc să tragem concluzia că ambele categorii de materiale fac parte din același complex arheologic și în consecință datează din aceeași vreme.

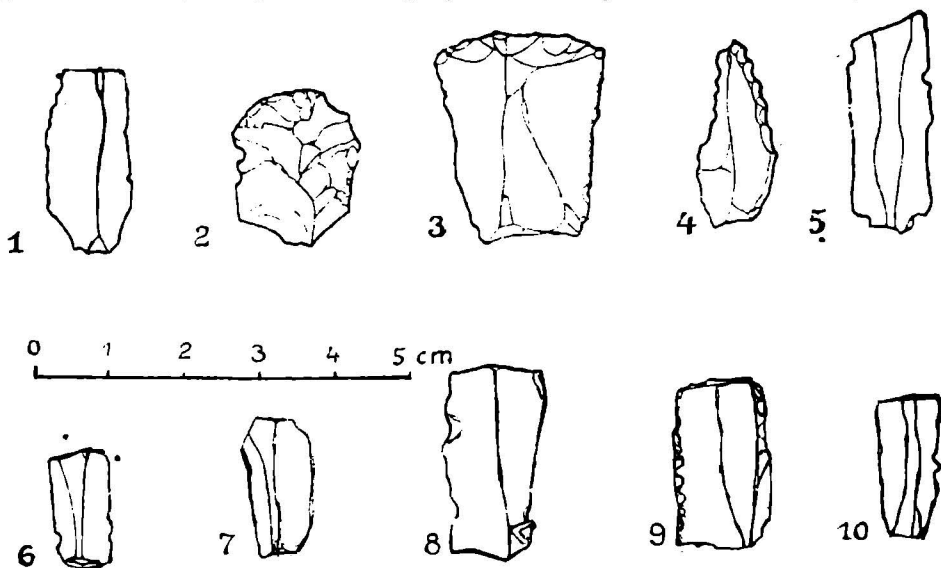


Fig. 1. — Dudești, unelte microlitice.

Faptele arătate mai sus ne permit să amintim încă o particularitate a așezării cercetate și anume aceea că datorită întinderii ei destul de mari ne aflăm de fapt în fața unui strat de cultură foarte subțire sau mai curînd discontinuu, reprezentat prin aglomerări de materiale adunate în gropi sau în mici albieri în teren. În aceste adîncituri s-au găsit felurite materiale arheologice, între care uneltele constituie elementul principal. Majoritatea uneltelor descoperite au fost lucrate de oamenii din vechime din cremene, cîteva din tuf vulcanic și în sfîrșit una singură a fost făcută din rocă vulcanică.

În timpul săpăturilor din toamna anului 1954 au fost descoperite 245 de așchii și unelte de caracter microlitic. Prezența în așezare a numeroase așchii de cremene ne arată că uneltele erau lucrate chiar în preajma locuințelor. Prin dimensiunile reduse ale uneltelor iese la iveală o străveche tradiție protoneolitică. Varietatea de culoare a silexului ne arată că materia primă era procurată din locuri diferite, iar micimea uneltelor, precum și faptul că oamenii de atunci au încercat să folosească pentru executarea instrumentelor și alte roci decît silexul — dar înrudite cu el — reflectă, în oarecare măsură, lipsa materiei prime. Uneltele de cremene au forme specifice peri-

oadei de început a epocii neolitice. Dintre diferitele categorii de unelte de silex avem documentate: mai multe trapeze, în principal răzuitoare (printre care unele duble), lame și un virf-burghiu.

Din tuf vulcanic de culoare gălbuie sînt cîteva toporașe-dălțițe plate, de formă trapezoidală, și o așchie dintr-un toporaș în formă de calapod.

Rîșnițele sînt reprezentate prin cîteva fragmente, dintre care unul găsit în adîncitura colibei-bordei. Ele au fost lucrate din gresie sfărîmicioasă. Merită a fi remarcată și o placă subțire de piatră dură, cu o mică albiere pe mijloc. Pe fundul acesteia se observă urme de culoare roșie. Foarte probabil placa a fost folosită vreme îndelungată pentru sfărîmarea pe ea a culorii roșii necesare fie pentru ornamentarea vaselor de lut ars, fie pentru tatuaj.

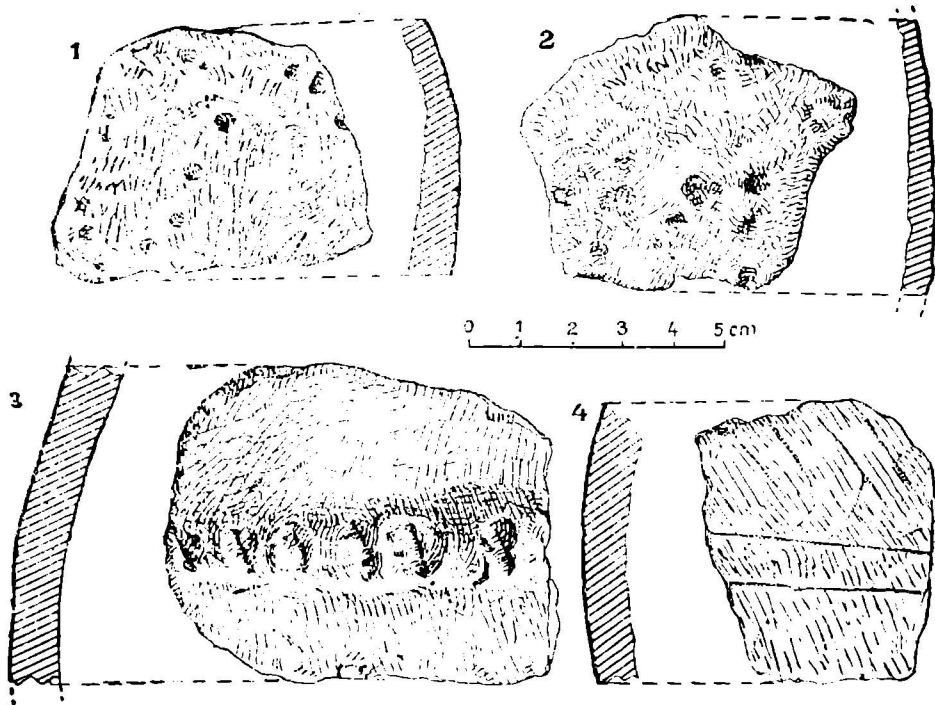


Fig. 2. — Dudești, fragmente ceramicc.

Tot din gresie oamenii au făcut cîteva pisăloage și un obiect de piatră cu o șanțuire pe mijloc, obiect despre care se crede că servea la îndreptarea tijelor de săgeată.

În afară de unelte, în timpul săpăturilor s-a adunat o cantitate apreciabilă de fragmente ceramice de diferite fi. luri. Din cauza compoziției solului în care s-au păstrat, aceste cioburi au ajuns în zilele noastre foarte corodate. Pe aproximativ trei sferturi din fragmentele ceramice nu se observă nici o urmă de decor. O caracteristică principală a materialelor ceramice adunate pe «Malul Roșu» este aceea că ele au fost modelate, în general, din pastă amestecată cu multă pleavă. Există însă și o serie de vase de mici dimensiuni făcute dintr-o pastă mai fină. Pînă în prezent avem documentate vase

din pastă grosolană în formă de borcane cu corpul arcuit, iar între vasele din pastă fină se cunosc fragmente de vase în formă de cupă bitronconică sau recipiente apropiate de această formă. Merită a fi remarcate câteva cioburi provenite din măsuțe de cult, care au avut cîte trei sau patru proeminențe la colțuri, asemănătoare cu acelea de tip Venta B₁.

În ornamentare s-a folosit decorul în relief compus din brîuri alveolare orizontale sau altele în formă de potcoavă.

Un alt sistem întrebuițat a fost acela al șirurilor de adincituri făcute cu ajutorul unui instrument cu virful rotund și bont. Cu astfel de adincituri se alcătuiau șiruri distanțate, ce formează unghiuri sau arcuri făcînd parte, poate, din spirale.

Decorul realizat prin linii incizate este slab documentat, pe cioburi se păstrează frînturi de motive decorative meandrice și chiar unele în spirală. Alteori, cu ajutorul liniilor drepte incizate erau compuse benzi. Pe un ciob se păstrează ornamente similare celor descoperite în stratul inferior de la Verbicioara. Pe el sînt de abia vizibile cîteva frînturi de benzi meandrice, din linii incizate, intercalate cu benzi a căror suprafață este hașurată în chip de rețea.

Sistemul canelurilor a fost folosit de olarii din vechime numai pentru ornamentarea vaselor lucrate din pastă fină. Canelurile paralele erau grupate în fișii oblice sau în unghi. Excizia lipsește pînă acum cu desăvîrșire.

★

Sprîjinindu-ne pe materialele culese la Dudești putem spune că oamenii din așezarea cercetată se ocupau — în oarecare măsură — cu cultivarea primitivă a plantelor și probabil cu creșterea limitată a animalelor domestice. Documentarea pentru prima ocupație este reprezentată prin cantitatea apreciabilă de pleavă din pasta ceramică, iar pentru cea de-a doua facem precizarea că în suprafața săpată, în stratul respectiv, s-au aflat cîteva măsele de bovine și două de porc.

Observațiile și materialele descoperite pînă acum nu ne dau posibilitatea să tragem concluzii cu privire la organizarea social-economică a comunității de care ne ocupăm, dar ținînd seama de ansamblul descoperirilor din epoca dată, putem admite că între acei oameni existau relații de caracter matriarhal.

Una dintre cele mai importante probleme ce se leagă de complexul cultural studiat este datarea lui, și în al doilea rînd raporturile dintre grupul omenesc cercetat și celelalte culturi materiale din regiune.

În Muntenia, aceasta este prima așezare în cuprinsul căreia s-a putut preciza legătura dintre microlite și olărie.

Prezența ceramicii din pastă cu pleavă dovedește că ne aflăm în fața unui complex din epoca neolitică, iar asocierea uneltelor microlitice, în număr mare, cu o astfel de olărie ne permite datarea așezării în epoca neolitică timpurie. Lipsind cu totul pînă în prezent datele de ordin stratigrafic între acest complex și celelalte culturi neolitice din regiune, singurul criteriu valabil pe care ne putem bizui este acela tipologic și comparativ. În analiza situației, în afară de unelte și de olărie, vom avea în vedere și modul de trai al oamenilor din acea vreme. Complexul cercetat, prin felul așezării și prin tipul de locuință, se leagă strîns de primele două faze ale culturii Boian. Anume, atît oamenii de la Dudești cît și cei din așezarea de lingă satul Cățelu, așezare ce datează din faza Bolintineanu, și-au ales ca teren prielnic

de așezare două puncte situate în preajma marginii terasei joase a râului Dîmbovița. Suprafețele respective sînt netede și în jurul lor nu se observă nici o urmă de întăritură. În ambele cazuri citate oamenii trăiau în locuințe de mici dimensiuni adîncite parțial în pămînt. Pe întinderea așezării, dat fiind faptul că lipsea o delimitare precisă, oamenii își făceau locuințele distanțate și răspindite. Marea asemănare în privința tipului de așezare și a locuințelor dintre complexul cercetat și acelea din fazele Bolintineanu și Giulești ale culturii Boian confirmă datarea propusă pentru descoperirile de la Dudești și în același timp dovedește că grupul studiat nu poate fi situat într-o perioadă mai nouă, deoarece atît ca așezare cit și ca locuințe, se deosebește total de elementele de cultură corespunzătoare de la sfîrșitul culturii Boian și din cultura Gumelnița.

O altă constatare pe care o facem cînd cercetăm uneltele este aceea a unei deosebiri evidente între instrumentele folosite de oamenii din stațiunea analizată și uneltele întrebuițate de oamenii din primele două faze ale culturii Boian. În timp ce locuitorii așezării de la Dudești au utilizat în munca lor uneltele mici de cremene în număr foarte mare, cei de la începutul culturii Boian le-au folosit în măsură cu totul restrînsă. În această privință cifrele ne pot da o imagine mai grăitoare. Pînă în prezent la Dudești au fost descoperite peste 500 de așchii și unelte mici de cremene, pe cînd la Giulești și Greaca (ambele din faza Giulești) s-au adunat în timpul săpăturilor doar trei unelte microlitice.

În privința olăriei, utilizarea pastei cu pleavă constituie iarăși un element de legătură între comunitatea de care ne ocupăm și cele de la începutul culturii Boian.

Pe de o parte, pe baza caracteristicilor amintite mai sus și a faptului că uneltele microlitice sînt specifice epocii epipaleolitice și protoneolitice, iar pe de altă parte ținînd seama de constatarea că în decursul epocii neolitice treptat ele încetează a mai fi folosite, datorită evoluției altor unelte, putem emite ipoteza că așezarea de la Dudești este mai veche decît așezările din primele două faze ale culturii Boian.

Raporturile dintre materialele descoperite la Dudești și elementele de cultură materială din faza Bolintineanu nu sînt încă prea clare, totuși pentru că sînt cele mai apropiate în timp merită a fi analizate anume. După cum am arătat mai sus, tipul de așezare și tipul de locuință al acelor oameni erau similare. În privința uneltelor singura asemănare constatată este aceea a folosirii în ambele complexe a tufului vulcanic de culoare galbenă. Atît într-un complex, cit și în celălalt sînt documentate topoare în formă de calapod. Trebuie remarcată și lipsa topoarelor cu gaură de înmănușare în ambele cazuri. Dată fiind diferența în timp, uneltele de cremene sînt deosebite.

În domeniul olăriei se constată prezența în ambele complexuri a pastei cu pleavă și a pastei fine cu forme bitronconice asemănătoare. Acestea din urmă sînt simple la Dudești și mai complicate în așezările Bolintineanu. Canelurile apropiate și ele cele două grupuri. În plus, pe olăria folosită de locuitorii așezării de la Dudești, se observă benzi de linii incizate, care amintesc pe acelea din faza Bolintineanu.

Bizuinđu-ne pe elementele de asemănare amintite, admitem că așezarea de la Dudești precede în timp faza Bolintineanu. Aici trebuie făcută precizarea că, dată fiind lipsa unor elemente precise care să ne arate succesiunea

directă între cele două aspecte culturale, trebuie să presupunem că ne lipsește din documentare veriga de legătură dintre ele. Aceasta urmează a fi căutată prin cercetările de suprafață extrem de atente, ce trebuie făcute în regiune. Dar se cuvine să recunoaștem că nu ne lipsește numai veriga de legătură între Dudești și Bolintineanu, ci fără îndoială ne lipsesc și alte etape de la începutul epocii neolitice. Facem această precizare pentru că descoperirile de la Dudești dau la iveală un complex relativ evoluat care presupune existența unor faze sau culturi anterioare.

Complexul vechi neolitic de la Dudești nu este singurul cunoscut în Muntenia. De el pot fi legate descoperirile mai vechi făcute de Dinu V. Rosetti în cartierul Roșu-Militari din partea de nord-vest a orașului București. Cu prilejul unor sondaje arheologul amintit a descoperit fragmente ceramice asociate cu microlite. Din nefericire s-au păstrat doar câteva fragmente ceramice rămase inedite pînă astăzi. Din același grup fac probabil parte și descoperirile de pe teritoriul satului Gurbănești, unde tot Dinu V. Rosetti a cules unelte microlitice. În afară de aceste puncte, pe teritoriul Munteniei mai avem date despre o serie întreagă de descoperiri în majoritatea cazurilor întîmplătoare, situate toate în cîmpie. Ele au fost determinate în timpul cercetărilor de suprafață. În unele cazuri avem documentate doar microlite, în altele microlitele sînt asociate, ca și la Dudești, cu ceramică din pastă cu pleavă și de cele mai multe ori se cunosc puncte cu material ceramic din pastă cu pleavă. Această serie finală poate fi legată fie de complexul Dudești, fie de primele două faze ale culturii Boian.

Dată fiind importanța complexului studiat propunem ca acesta să fie denumit după locul descoperirii și anume să poarte pînă la noi cercetări numele de *cultura Dudești*.

În stadiul actual al cercetărilor am avea așadar de-a face în Muntenia cu următoarea evoluție a ginților și a triburilor din epoca neolitică: cele mai vechi comunități omenești neolitice cunoscute, ce au locuit pe acest teritoriu, au fost acelea din cultura Dudești; după o perioadă de timp, pentru care nu avem încă o documentare, urmează complexul *Boian-Gumelnița*¹ cu diferitele ei faze.

Pentru a aduce unele completări și a ne putea da seama de ansamblul descoperirilor neolitice timpurii și pentru ca să fim în măsură să confirmăm plasarea în timp a descoperirilor despre care e vorba, se cuvine să avem în vedere materialele din așezările și culturile teritoriilor învecinate. Pînă acum în Transilvania nu se cunosc resturi de cultură materială care ar putea fi puse în legătură cu acelea de la Dudești.

Descoperirile din Moldova făcute la Perieni și la Glăvăneștii Vechi², descoperiri din aria culturii cu ceramică liniară, sînt apropiate în timp de cele de la Dudești, dar pe lingă unele asemănări în privința modului de trai al oamenilor, sînt deosebiri esențiale în privința materialului ceramic. Pe cînd în Moldova este caracteristică ceramica de culoare cenușie ornamentată prin linii incizate în formă de spirale, cu capete de note muzicale, la Dudești o astfel de olărie lipsește; în schimb, oamenii de acolo au folosit vase din pastă fină modelate în forme cu totul deosebite de cele din Moldova. În

¹ Numire folosită pentru prima oară de prof. Ion Nestor în 1945 la cursul de arheologie.

² I. Nestor, *Probleme noi în legătură cu neoliticul din R.P.R.*, « S.C.I.V. », I, 1950, nr. 2, p. 211.

funcție de aceste date sîntem de părere că nici descoperirile făcute pînă acum pe teritoriul Moldovei nu ne pot ajuta la lămurirea problemelor așezării de la Dudești.

În Dobrogea și în R.P. Bulgaria nu se cunosc încă descoperiri similare.

Singura regiune care ne oferă date mai importante cu privire la problema cercetată este Oltenia. Săpăturile colectivului arheologic Verbicioara din 1949—1951 au scos la iveală, pe teritoriul satelor Cleanov și Verbicioara, o serie de materiale și au descoperit așezările respective, care prezintă analogii cu materialele de la Dudești. Din regiunea satelor amintite cunoaștem resturi de cultură materială a căror cronologie relativă, stabilită și pe bază de observații stratigrafice, este următoarea: cea mai veche fază neolitică cunoscută este documentată prin descoperirile făcute prin cercetări de suprafață și săpături pe dealul Fiera de lângă Cleanov¹. Caracteristica principală a complexului de viețuire omenească de acolo o constituie marea număr de microlite, între care predomină virfurile de săgeți, iar în domeniul ceramicii, olarii au folosit pasta amestecată cu multă pleavă și decorul compus din șiruri de adîncituri rotunde. Complexului de pe dealul Fiera îi urmează în timp resturile adunate din stratul inferior de la Verbicioara², strat caracterizat prin microlite în formă de răzuitoare. Elementul principal de diferențiere față de materialele de pe Fiera, la Verbicioara îl reprezintă uneltele microlitice de formă geometrică, anume trapezele, care la Fiera sînt documentate printr-un singur exemplar. În domeniul ceramicii se cunosc caneluri și benzi de linii incizate formînd motive meandrice, unele benzi fiind hașurate în rețea. Mai tîrziu și pe teritoriul din preajma satului actual Verbicioara a continuat vreme îndelungată evoluția purtătorilor culturii Sălcuța, după cum reiese din suprapunerea unui strat de cultură masiv peste cel amintit.

Revenind la descoperirile de la Dudești și comparînd modul de trai și materialele găsite cu acelea din Oltenia, constatăm o serie întregă de asemănări. Așezările și locuințele sînt de același tip. Cit despre materiale, în timp ce la Fiera elementul caracteristic îl constituie virfurile de săgeți microlitice, la Dudești avem un singur virf similar. În schimb, decorul olăriei, alcătuit din adîncituri rotunde, leagă strîns cele două complexe. Pe cînd decorul cu adîncituri apropie cele două complexe, uneltele microlitice în formă de trapez le deosebesc și arată o legătură mai strînsă cu faza documentată în stratul inferior de la Verbicioara. În același sens ne ajută și decorul din benzi hașurate în rețea, prezent atît pe vasele de la Verbicioara cît și pe unele cioburi de la Dudești.

Pe baza unor materiale văzute în Muzeul regional din Timișoara putem presupune existența unor materiale asemănătoare și în Banat.

Întemeindu-ne pe comparațiile de mai sus, sîntem de părere că descoperirile de la Dudești fac parte dintr-un mare complex de cultură materială cunoscut pînă acum în Oltenia, Muntenia și probabil în Banat. Succesiunea culturilor neolitice vechi de la sud de Carpați ar fi: Fiera, Dudești, Verbicioara I. Dintre acestea, pe baza elementelor de asemănare, sîntem de părere că aspectul Dudești s-a dezvoltat din acela documentat pe dealul Fiera. Pe de

¹ Rapoartele colectivului Verbicioara din « S.C.I.V. », II, 1951, nr. 1, p. 230—232, și « S.C.I.V. », III, 1952, p. 142—147.

² *Ibidem*, p. 232—235, și « S.C.I.V. », III, 1952, p. 154—155.

altă parte este foarte probabil că așezarea de la Dudești a fost în bună parte contemporană cu așezarea Verbicioara I.

Privind în ansamblu situația, ajungem la constatarea că lipsa elementelor de caracter liniar în ornamentare și în general în olăria folosită de oamenii de la sud de Carpați, ne îndreptățește să admitem sub formă de ipoteză că în Muntenia și în Oltenia evoluția culturilor neolitice s-a produs pe un trunchi deosebit de acela din Moldova. În timp ce la est de Carpați elementul principal îl constituie triburile culturii liniare, în Oltenia și Muntenia elementul principal îl reprezintă o cultură neolitică sudcarpatică dezvoltată local pe temeiuri epipaleolitice.

În stadiul actual al cercetărilor, triburile neolitice de la sud de Carpați (Oltenia și Muntenia) au avut la început aceeași cultură materială, dar mai apoi, cu puțin înainte de faza Bolintineanu, s-au produs o serie de evenimente care au dus la o separare și la o evoluție deosebită a triburilor din cele două provincii. În Oltenia s-a continuat dezvoltarea locală, fără a se putea observa intervenția unor elemente străine. În schimb, în Muntenia a avut loc din acel moment o cotitură: fondul principal local s-a menținut, dar se pare că a intervenit un factor nou. În această privință trebuie să ținem seamă în primul rând de condițiile locale specifice și de apropierea de triburile culturii liniare. Evoluția separată a culturilor din Oltenia și Muntenia s-a menținut până la sfârșitul fazei Petru Rareș când s-a produs o nouă unificare și uniformizare culturală pe întreg teritoriul de la sud de Carpați sub aspectul fazelor timpurii ale complexului Boian-Gumelnița.

Cercetările cu privire la epoca neolitică timpurie din regiunea de la sud de Carpați sînt de-abia la începutul lor. Din expunere credem că reies destul de clar problemele care au putut fi lămurite pe baza rezultatelor sondajelor de la Dudești. Fără îndoială că o serie de probleme sînt încă discutabile, dar avem datoria să le punem și să ne dăm toată silința pentru a contribui la lămurirea lor.

РЕЗУЛЬТАТЫ РАСКОПОК В ДУДЕШТИ И НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ НЕОЛИТА НА ЮГЕ ОТ КАРПАТ

(КРАТКОЕ СОДЕРЖАНИЕ)

Тщательное изучение археологических материалов поселения в Дудешти привело к углублению и частичному выяснению некоторых вопросов, связанных с развитием неолитических племен на территории Мунтении и Олтении.

В первую очередь ставятся два вопроса: установление даты комплекса Дудешти и выяснение взаимоотношений этого комплекса и окружающих материальных культур неолита.

Поселение в Дудешти — единственная в Мунтении стоянка, в которой было возможно уточнить связь микролитов и керамики. Присутствие микролитов и керамики с половой в составе глины доказывает наличие комплекса эпохи раннего неолита.

Тип поселения и жилищ в Дудешти тесно связан с двумя первыми фазами культуры Боян-Гумельница.

По ряду сходных и различных элементов можно считать, что открытия в Дудешти датируются периодом до фазы Болинтиняну культуры Боян-Гумельница.

Установление времени этого комплекса подтверждается и другими открытиями в соседних областях, из которых Олтения является единственной областью с богатыми данными по изучаемому вопросу.

При сравнении быта людей и материалов, найденных в Дудешти, с данными Олтении (Клянов и Вербичоара), устанавливается целый ряд общих черт между ними. Поселения и жилища в Дудешти и Олтении одного типа, но если в Клянове (Фиера) неолитические наконечники стрел являются характерным элементом, то в Дудешти был найден всего один наконечник такого рода. В то время как орнаменты из круглых углублений тесно связывают эти комплексы (в Дудешти и Клянове); микролитические трапецевидные орудия отличают их друг от друга и показывают более тесную связь находок из Дудешти и фазы, документированной нижним слоем в Вербичоаре. То же самое подтверждается и орнаментом из заштрихованных лент на керамике из Вербичиоры и на некоторых черепках из Дудешти.

Основываясь на вышеприведенных сравнениях можно считать, что поселения в Дудешти являются частью большого комплекса материальной культуры, известного на территории Мунтении и Олтении и, вероятно, в Банате. Последовательность древних неолитических культур на юге от Карпат была следующей: Фиера, Дудешти, Вербичоара I.

Анализ положения в целом приводит к выводу, что отсутствие линейного орнамента на гончарных изделиях, которыми пользовались на юге от Карпат, дало основание предположить, что в Мунтении и Олтении эволюция более древних неолитических культур проходила на другой чем в Молдове основе. В то время как на востоке от Карпат главный элемент представляют собой различные племена культуры линейной керамики, в Мунтении и Олтении главным элементом является неолитическая южно-карпатская культура, развившаяся из местных элементов на эпипалеолитической основе.

В современной стадии изучения установлено, что в начале неолитической эпохи у племен, живших на юге от Карпат (Мунтения и Олтения), была одинаковая материальная культура, но несколько позже, немного раньше фазы Болинтиняну культуры Боян, произошел целый ряд событий, приведших к разделению и различным эволюциям племен в этих двух провинциях. В Олтении продолжалось местное развитие без влияния чужих элементов, а в Мунтении местный основной характер сохранился, но также вошли и новые элементы. В данном случае прежде всего следует учесть местные специфические условия, близость и влияние племен линейной культуры. Различия в эволюции культуры Мунтении и Олтении продолжались до конца культуры Боян, когда имело место их новое воссоединение в рамках культуры Гумельница-Сэлкуца.

Исследования в связи с человеческим бытом эпохи раннего неолита на юге от Карпат находятся, в сущности, лишь в начальной стадии.

Из вышеизложенного вытекает, что некоторые вопросы в связи с раскопками в Дудешти вполне выяснены, другие же, будучи спорными, должны разбираться дальше в целях полного их разрешения.

ОБЪЯСНЕНИЕ РИСУНКОВ

Рис. 1. — Дудешти. Микролитические орудия.

Рис. 2. — Керамические фрагменты.

RÉSULTATS DES SONDAGES DE DUDEȘTI ET QUELQUES
PROBLÈMES DU NÉOLITHIQUE AU SUD DES CARPATES

(RÉSUMÉ)

La connaissance détaillée des matériaux archéologiques de l'établissement de Dudești permet d'approfondir et d'éclaircir en partie certains problèmes liés à l'évolution des tribus néolithiques du territoire de la Valachie et de l'Olténie.

Deux problèmes se posent en premier lieu: celui de fixer la date de la station de Dudești et celui des rapports que les représentants de ce groupe entretenaient avec les hommes appartenant aux civilisations matérielles néolithiques des alentours.

L'établissement de Dudești est, en Valachie, la seule station dans les limites de laquelle on a pu préciser les rapports entre les microlithes et la poterie. La présence de petits outils et la céramique faite d'une pâte contenant de la bâte prouvent qu'on est en présence d'un ensemble de la première période du néolithique.

Par son genre d'établissement et par le type d'habitation, la communauté de Dudești se montre étroitement liée aux deux premières phases de la civilisation de Boian-Gumelnița.

En tenant compte d'une série d'éléments de ressemblance et de différence, l'auteur est d'avis que les découvertes de Dudești datent d'une période antérieure à la phase Bolintineanu de la civilisation de Boian-Gumelnița.

La date attribuée à cette station est également confirmée par les découvertes faites dans les régions voisines. Parmi celles-ci, l'Olténie est la seule à fournir des données plus importantes ayant trait au problème étudié.

Comparant la manière de vivre et les matériaux découverts à Dudești à ceux d'Olténie, on trouve toute une série de ressemblances. Etablissements et habitations sont du même type. Toutefois, tandis qu'à Fiera l'élément caractéristique est constitué par les pointes de flèches microlithiques, on n'en a trouvé qu'une seule à Dudești. Tandis que la décoration constituée par des excavations rondes rattache étroitement les deux stations, les outils microlithiques, de forme trapézoïdale, les différencient et prouvent une liaison plus étroite entre les découvertes faites à Dudești et la phase attestée dans la couche inférieure de Verbicioara.

La même chose est également confirmée par le décor à bandes hachurées en réseau, que l'on trouve sur les vases de Verbicioara aussi bien que sur certains fragments de poterie de Dudești.

Se fondant sur les comparaisons ci-dessus, l'auteur est d'avis que les découvertes de Dudești font partie d'un grand ensemble de civilisation matérielle connu jusqu'à présent en Olténie, en Valachie et probablement dans le Banat. La succession des civilisations néolithiques anciennes au Sud des Carpates a été: Fiera, Dudești, Verbicioara I.

En analysant la situation dans son ensemble, on arrive à la constatation que l'absence, dans l'ornementation, des éléments linéaires (constatation valable, en général, pour la poterie utilisée au Sud des Carpates) donne le droit d'admettre, à titre d'hypothèse, qu'en Valachie et en Olténie l'évolution des plus anciennes civilisations néolithiques s'est produite sur une souche différente de celle de Moldavie. Tandis qu'à l'Est des Carpates, l'élément principal est constitué par les tribus de la civilisation de la céramique linéaire, en Olténie et en Valachie l'élément principal est représenté par une civilisation néolithique sud-carpatique, qui s'est développée localement, sur des bases épipaléolithiques.

A l'état actuel des recherches, il appert que les tribus néolithiques du Sud des Carpates (Valachie et Olténie) ont eu, au début de l'époque néolithique, une même civilisation matérielle; mais ensuite, il s'est produit, peu avant la phase Bolintineanu, une série d'événements qui ont conduit à une séparation et à une évolution différente des tribus de ces deux provinces. Le développement local a continué en Olténie sans que l'on puisse observer l'intervention d'éléments étrangers. En échange, c'est à partir de ce moment que se produisit en Valachie un changement de direction; le fond local principal s'est maintenu, mais il semble qu'un facteur nouveau y intervint. A ce point de vue, on doit tenir compte, en premier lieu, des conditions locales spécifiques, de la proximité et tout au moins de l'influence des tribus de la civilisation linéaire. L'évolution différente des civilisations de Valachie et d'Olténie s'est maintenue jusqu'à la fin de la civilisation de Boian, lorsqu'une nouvelle unification et uniformisation se produisit sous l'aspect de la civilisation de Gumelnița-Sălcuța.

En fait, les recherches relatives à la vie des hommes de la première période de l'époque néolithique de la région située au Sud des Carpates n'en sont qu'à leurs débuts.

Il faut espérer que de cet exposé ressortent clairement les problèmes qui ont pu être élucidés en fonction des résultats des sondages de Dudești. Certains problèmes sont sans doute encore discutables, mais l'auteur croit de son devoir de les formuler et de faire tous les efforts pour les élucider.

EXPLICATION DES FIGURES

Fig. 1. — *Dudești*. Outils microlithiques.

Fig. 2. — *Dudești*. Fragments céramiques.
